

گزارش بانک جهانی از وضعیت لجستیکی کالا در دنیا

ترجمه فیروزه درشتی

بانک جهانی برای دومین بار بیش از ۱۵۰ کشور را بر اساس امکانات ساختارهای لجستیکی انتقال کالا و تسهیل تجاری این کشورها رتبه‌بندی کرد. در رتبه‌بندی اخیر بانک جهانی که دومین سری از این گزارش است (نخستین بار در سال ۲۰۰۷ این گزارش منتشر شد) آلمان در رتبه نخست جدول امکانات لجستیکی حمل و نقل کالا بر اساس شاخص‌های عملکرد (Logistics Performance Index (LPI برای سال ۲۰۱۰ قرار دارد و رتبه‌های دوم تا دهم را کشورهای اروپای شمالی از آن خود کرده‌اند و آمریکا در رتبه ۱۵ این جدول قرار دارد. نخستین گزارش بانک جهانی از ساختارهای لجستیکی انتقال کالا که در سال ۲۰۰۷ منتشر شد، از دو جهت حائز اهمیت بود: نخست اینکه تلاش شده بود عملکرد کلی کشورها در حمل و نقل لجستیکی کالا رتبه‌بندی شود و دوم اینکه نشان می‌داد این گزارش بر اهمیت نقش حمل و نقل کالا در عملکرد اقتصادی یک کشور واقف است. این گزارش به علاوه می‌افزاید: روند تسهیل تجاری نیازمند پیشرفت و ارتقای بیشتری است تا رشد اقتصادی سریع‌تر افزایش یابد. این مسئله موجب افزایش سود شرکت‌های مختلف جهان و رونق تجارت جهانی خواهد شد.

این گزارش با توجه به آمارهای جمع‌آوری شده از شرکت‌های بین‌المللی حمل و نقل کالا و کارشناسان تجارت بین‌الملل تهیه و تنظیم شده است. بانک جهانی قصد دارد هر دو سال یک بار این گزارش را منتشر کند.

کیفیت حمل و نقل در ایران از سال ۱۳۸۶ افزایش نسبی داشته است، به طوری که امتیاز ایران از نظر شاخص عملکرد حمل و نقل در گزارش قبلی ۲،۵۱ اعلام شده بود که این رقم به ۲،۵۷ افزایش یافته است. این در حالی است که کیفیت نقل و انتقال کالا در جهان طی سال ۲۰۰۹ رو به افزایش بوده است. کشورهایی مثل مولداوی، کامرون، نیجیر و

کشورهای توسعه‌یافته در صدر رده‌بندی جهانی از این نظر قرار گرفته‌اند. بعد از آلمان و سنگاپور که رتبه اول و دوم را از آن خود کرده‌اند، سوئد، هلند، لوکزامبورگ، سوئیس، ژاپن، انگلیس، بلژیک و نروژ به ترتیب در رتبه‌های سوم تا دهم قرار گرفته‌اند. ایران نیز با کسب نمره ۲،۵۷ از نظر شاخص عملکرد حمل و نقل در رتبه ۱۰۳ جهان قرار گرفته است.

آلمان در رتبه نخست، ایران یکصد و سوم

آلمان در گزارش عملکرد ۱۵۵ کشور جهان در بخش تسهیل تجاری و امکانات لجستیکی انتقال کالا با امتیاز ۴،۱۱ رتبه نخست را کسب کرده است و بعد از آن سنگاپور است که در سال ۲۰۰۷ با ۴،۰۹ امتیاز رتبه نخست را داشت.

کشور	سال ۲۰۱۰	سال ۲۰۰۷
آلمان	۱	۳
سنگاپور	۲	۱
سوئد	۳	۴
هلند	۴	۲
لوکزامبورگ	۵	۲۳
سوئیس	۶	۷
ژاپن	۷	۶
انگلستان	۸	۹
بلژیک	۹	۱۲
نروژ	۱۰	۱۶
امریکا	۱۵	۱۴

در جدول بالا ۱۰ کشور نخست به اضافه آمریکا نمایش داده شده است.

برخی از اقدامات لازم در کشورهای در حال توسعه عبارتند از: مدرنیزه کردن سیستم گمرک، استفاده از فناوری اطلاعات و توسعه خدمات لجستیکی بخش خصوصی.

تحقیقات نشان می‌دهد ارتقای سطح لجستیک کالا در کشورهای کم‌درآمد و متوسط می‌تواند موجب افزایش ۱۵ درصدی حجم مبادلات تجاری شود. در بین کشورهای در حال توسعه چین با رتبه ۲۷، هند ۴۷، اوگاندا ۶۶، ویتنام ۵۳، فیلیپین ۴۴ و افریقای جنوبی ۲۸ پیشرفت چشمگیری طی سال‌های اخیر داشته‌اند. از سال ۲۰۰۷ تا کنون کشورهای کلمبیا، برزیل و تونس نیز اصلاحات زیادی را برای افزایش و ارتقای جایگاه خود در گزارش بانک جهانی انجام داده‌اند.

از لحاظ عملکرد موفق کشورهای در حال توسعه در مناطق جغرافیایی نیز افریقای جنوبی بهترین عملکرد را در قاره افریقا، چین بهترین رتبه را در شرق آسیا، لهستان بهترین عملکرد را در شرق و مرکز اروپا، برزیل بهترین عملکرد را در امریکای لاتین، لبنان بهترین عملکرد را در خاورمیانه و هند بهترین عملکرد را جنوب آسیا داشتند.

در کشورهایی که عملکرد ضعیفی از لحاظ اداره و کنترل مرزها داشته‌اند، نیمی از کانتینرهای تجاری بازرسی نشده و یک کانتینر از هر هفت کانتینر دو بار بازرسی شده است. ارتقاء و بهینه‌سازی سیاست‌های مربوط به حمل و نقل، بهبود خدمات مربوط به بخش حمل و نقل و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حمل و نقل نیز تأثیر زیادی در افزایش جایگاه کشورهای مختلف در این گزارش داشته است.

بر اساس این گزارش، یکی از هزینه‌های مهم تمام شده برای هر کالا هزینه حمل و نقل آن است و به همین دلیل کشورها برای افزایش رقابت‌پذیری کالاهای خود در سطح جهان تلاش گسترده‌ای را برای ارتقای وضعیت حمل و نقل خود انجام می‌دهند.

بر اساس این گزارش، عملکرد لجستیک کالا در کشورهای مختلف ارتباط نزدیکی با سازمان‌های دولتی فعال در بخش گمرکی و مدیریت سازمان‌های دولتی در اداره و کنترل مرزها داشته است. عملکرد سازمان‌های گمرک به مراتب بهتر از سازمان‌های مربوط به اداره و کنترل مرزها بوده است و این مسئله نشانگر لزوم اصلاحات ساختاری در فعالیت سازمان‌های کنترل‌کننده مرزهای ملی هر کشور است. شاخص عملکرد لجستیک میزان مطلوبیت و سهولت مبادلات تجاری و حمل و نقل کالاها از داخل به خارج و برعکس را نشان می‌دهد.

این شاخص ارقامی از صفر تا پنج را در برمی‌گیرد که هر چه بیشتر باشد، دلالت بر سهولت بیشتر در این زمینه دارد. این شاخص بر پایه سه شاخص مهم در زمینه تجارت یعنی مقررات گمرکی، زیرساخت‌های تجاری و ساختارهای حمل و نقل بین‌المللی تعیین می‌شود.

بر اساس این گزارش، برخی از مؤلفه‌هایی که در تعیین این شاخص‌ها مورد استفاده قرار گرفته‌اند، عبارتند از میزان بازرسی کالاها در گمرک، مدت زمان لازم برای ترخیص کالاها، مدت زمان صادرات، مدت زمان لازم برای واردات کالا، هزینه صادرات یک کانتینر کالا و هزینه واردات یک کانتینر کالا.

بر اساس گزارش بانک جهانی، اقتصادهای توسعه‌یافته و صنعتی جهان بالاترین رتبه‌ها را در گزارش بانک جهانی کسب کرده‌اند. این کشورها جایگاه مهمی در انتقال و تحویل بهینه کالا به بازارهای بین‌المللی دارند. در نقطه مقابل ده کشوری که در پایین رتبه‌بندی این گزارش قرار دارند، از کشورهای کم‌درآمد و فقیر به شمار می‌روند.

بر این اساس، شکاف زیادی بین کشورهای ثروتمند و اکثر کشورهای توسعه‌یافته وجود دارد. گرچه برخی از کشورهای در حال توسعه، پیشرفت قابل توجهی در زمینه لجستیک و انتقال کالا به بازارهای بین‌المللی داشته‌اند، برای دستیابی به جایگاه کشورهای توسعه‌یافته همچنان راهی طولانی در پیش دارند.

نیکاراگوئه بعد از ایران قرار گرفته‌اند. اوکراین نیز با کسب نمره ۲،۵۷۱ با یک پله اختلاف نسبت به ایران در رده ۱۰۲ جهان قرار گرفته است.

رتبه برخی دیگر از کشورها از نظر شاخص عملکرد حمل و نقل عبارت است از: فرانسه ۱۷، بحرین ۳۲، کویت ۳۶، ترکیه ۳۹ و عربستان ۴۰، قطر ۵۵، سوریه ۸۰، مصر ۹۲ و روسیه ۹۴.

امسال نیز کشورهای رأس جدول کشورهای ثروتمند هستند. ۱۰ کشور ته جدول نیز اغلب از ملت‌های فقیر افریقای، به استثنای کوبا و عراق هستند. برخی کشورها (مانند کره شمالی) اصلاً در این جدول آورده نشده‌اند. سوئدان (۱۴۶)، نپال، عراق، گینه بیسائو، کوبا، رواندا، نامیبیا، سیرالئون، اریتره و سومالی (۱۵۵) ده کشور فقیر جدول هستند. کشورهای بالای جدول رده‌بندی این گزارش از میان کشورهایی که از آنها با عنوان «کشورهای با درآمد متوسط رو به بالا» یاد شده است، عبارتند از: افریقای جنوبی (۲۸)، مالزی (۲۹) و لهستان (۳۰)، لبنان (۳۳)، لتونی (۳۷)، ترکیه (۳۹)، برزیل (۴۱)، لیتوانی (۴۵)، آرژانتین (۴۸) و شیلی (۴۹). نیز در رتبه‌های چهارم تا دهم قرار دارند. سه کشور نخست از میان کشورهایی که با عنوان «کشورهای با درآمد پایین‌تر از حد متوسط» نام برده شده است، عبارتند از: چین (۲۷)، تایلند (۳۵) و فیلیپین (۴۴). هند (۴۷)، تونس (۶۱)، هندوراس (۷۰)، اکوادور (۷۱)، اندونزی (۷۵)، پاراگوئه (۷۶) و سوریه (۸۰) در رتبه‌های بعدی تا دهم قرار دارند.

ده کشور برتر از میان کشورهای با درآمد پایین نیز عبارتند از: ویتنام (۵۳)، سنگال (۵۸)، اوگاندا (۶۶)، ازبکستان (۶۸)، بنین (۶۹)، بنگلادش (۷۹)، کنگو (۸۵)، ماداگاسکار (۸۸)، قرقیزستان (۹۱) و تانزانیا (۹۵).

۲۵ کشور از میان ۱۵۵ کشور مورد بررسی به لحاظ آماری افزایش قابل توجهی در شاخص عملکرد لجستیکی خود در سال ۲۰۱۰ در مقایسه با سال ۲۰۰۷ ایجاد کرده‌اند. ۲۳ کشور از این ۲۵ کشور از میان کشورهای با درآمد بالا نبوده‌اند. این به آن معناست که بسیاری از اقتصادهای متوسط و کمتر توسعه‌یافته پیشرفت‌های خوبی در بهبود زیرساخت‌های حمل و نقل لجستیکی کالا و عملکرد آن ایجاد کرده‌اند. برای مثال، کلمبیا یکی از کشورهایی است که در سال‌های اخیر پیشرفت قابل توجهی در عملکرد لجستیکی حمل و نقل کالا داشته است.

اهمیت پیش‌بینی

آن طور که گزارش بانک جهانی نشان می‌دهد، و متخصصان حمل و نقل لجستیکی در سراسر جهان می‌دانند، پیش‌بینی مدت زمان بین دادن سفارش و دریافت کالا اگر مهم‌تر از تعداد روزهایی که طول می‌کشد کالا از گمرک ترخیص شود و چرخه تحویل کالا به داخل کشور یا خارج از آن انجام شود، نباشد، کم‌اهمیت‌تر از آن نیست.

این گزارش می‌افزاید: تأخیر و پیش‌بینی‌پذیری واقعی تحویل کالای ممکن است از زمان میانگین برای مدت زمان بین دادن سفارش و دریافت کالا در صادرات و واردات در فهم و درک بهتر عملکرد لجستیکی مهم‌تر باشد.